

Anna
zo
Zeleného
domu

L. M.
MONTGOMERY

Anna
zo
Zeleného
domu

Anna
ZO
Zeleného
domu

L. M.
MONTGOMERY

slovar

Anne of Green Gables was first published in 1908.
Aladdin Paperback edition January 2014
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2019, 2026
Translation © Beáta Mihalkovičová 2019
Artwork © Hülya Özdemir
Published by arrangement with Puffin Books UK,
a division of Penquin Books Ltd.

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy
nesmie byť reprodukováaná ani šírená v akejkoľvek forme
alebo akýmkoľvek prostriedkami, či už elektronickými,
alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok,
respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho
informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-6843-7

Pamiatke môjho otca a matky

*V horoskope sa ti šťastné hviezdy stretli
a z ducha, ohňa a rosy ťa stvorili.**

* Citát z básne Roberta Browninga *Evelyn Hope* (*Evelyn Hopová*, 1855).

PREKVAPENIE PRE PANI RACHEL LYNDOVÚ

Pani Rachel Lyndová bývala presne na mieste, kde sa hlavná avonlejská cesta skláňala do doliny zdobenej jelšami a netýkavkami a ktorú pretínal potok prameniaci hlboko v lese na pozemku starého Cuthberta. Vravelo sa, že na hornom toku je to spleť strmhlavý tok s množstvom temných tajomných výmoľov a vodopádov, no kým dorazil do Lyndovskej doliny, zmenil sa na pokojný potôčik, pretože popred dvere pani Rachel nesmel dokonca ani potok pretiecť bez náležitého taktu a dekóra. Akoby aj ten dobre vedel, že pani Rachel sedí v okne, bystrým okom sleduje všetko, čo sa deje navôkol od potoka až po deti, a ak zbadá niečo čudné či nemiestne, nebude mať pokoja, kým o tom nevysledí všetko, čo sa dá.

V Avonlea i mimo neho žije veľa ľudí, čo sa usilovne starajú do záležitostí svojich susedov a zanedbávajú svoje vlastné, ale pani Rachel Lyndová patrila k tým mimoriadne schopným, čo zvládnu vlastné starosti a na dôvažok aj starosti ostatných. Bola vynikajúca

gazdiná, svoju prácu vždy doviiedla do dokonalosti, viedla krúžok šitia, pomáhala v nedeľnej škole a bola najhorlivejšou členkou cirkevného dobročinného spolku a zahraničných pomocných misií. A predsa si pri tom všetkom našla dostatok času na to, aby celé hodiny vysedávala pri kuchynskom okne, plietla prikrývky z pamuku* – uplietla ich šesťnásť, ako by vám gazdinky z Avonlea s úžasom v hlase prezradili – a ostrým zrakom sledovala hlavnú cestu, ktorá prechádzala cez dolinu a stúpala na strmý červený kopec. Keďže Avonlea zaberalo malý trojuholníkový polostrov vybiehajúci do Zálivu svätého Vavrinca,** ktorý ho obmýval z dvoch strán, každý, kto tadiaľ išiel, musel prejsť po ceste na kopec a podrobiť sa neviditeľnej kritike vševidiacich očí pani Rachel.

Sedela tam aj v jedno popoludnie na začiatku júna. Cez okno sa jej dnu vlievalo horúce slnko. Sad v stráni, ktorý sa jej dvíhal pred očami, žiaril ružovo-bielymi kvetmi ako nevesta a bzučal rojmi poletujúcich včiel. Thomas Lynde, pokojný malý muž, ktorého ľudia v Avonlea volali „manžel Rachel Lyndovej“, práve sial na poli za stodolou neskorú repu. Aj Matej Cuthbert má siať repu na veľkom červenom poli pri Zelenom dome. Pani Rachel vedela, že mal siať, pretože počula, ako Matej predchádzajúci večer v obchode Williama J. Blaira v Carmody povedal Petrovi Morrisonovi, že to zajtra poobede chce robiť.

* Bavlnená priadza určená na tkanie.

** Ostrov pri juhovýchodnom pobreží Kanady v Zálive svätého Vavrinca, kde sa dej odohráva, sa volá Ostrov princa Eduarda.

Samozrejme, Peter sa ho na to musel spýtať, lebo o Matejovi Cuthbertovi sa vedelo, že nikdy nezačne rozprávať len tak sám od seba.

A, hľa, zrazu sa Matej Cuthbert o pol štvrtej popoludní počas pracovného dňa pokojne viezol dolinou a hore na kopec, ba čo viac, oblečený mal svoj najlepší oblek a košeľu s bielym golierom, čo jasne dokazovalo, že ide preč z Avonlea, a vzal si bričku a gaštanovú kobylu, čo znamenalo, že sa vybral poriadne ďaleko. Nuž, kam teda Matej Cuthbert ide a načo?

Keby sa to týkalo hocijakého iného muža z Avonlea, pani Rachel by si šikovne spojila jedno s druhým a poľahky by našla odpovede na obe otázky. Matej však chodieval z domu tak zriedka, muselo ho priviesť niečo naliehavé a nezvyčajné, a navyše išlo o toho najnesmelšieho muža na svete, čo sa nerád vyberal za cudzími ľuďmi alebo na miesta, kde bolo treba otvoriť ústa. Matej v bielej košeli s golierom a na bričke, také niečo sa nestávalo často. Nech o tom pani Rachel premýšľala, koľko chcela, na nič neprišla, takže jej to celkom pokazilo popoludnie.

Po čaji zjdem do Zeleného domu a povyzvedám od Marilly, kam šiel a načo, predsavzala si napokon tá vzácna žena. V tomto ročnom období väčšinou nechodievala do mesta a na návštevy už vôbec nie. Keby sa mu minulo semeno repy a vybral by sa kúpiť ďalšie, nevyobliekal by sa tak a nevzal by si bričku. Ani sa neponáhľal, akoby išiel po doktora. No od včerajšieho večera sa muselo stať niečo, čo ho popohnalo. Som z toho úplne zmätená, tak je to, a nebudem mať

ani minútu pokoja a nedokážem sa sústrediť, kým sa nedozviem, čo dnes odviedlo Mateja Cuthberta z Avonlea.

Tak sa teda pani Rachel hneď po čaji vybrala z domu. Nemusela chodiť ďaleko, veľký nepravidelný sadom obklopený dom Cuthbertovcov ležal ani nie štvrt' míle po ceste z Lyndovskej doliny. Pravda, dlhý chodník sa zdal nekonečný. Otec Mateja Cuthberta, rovnako plachý a mlčanlivý ako jeho syn, si rozložil usadlosť čo najďalej od ľudí, no zároveň tak, aby sa neutiahol až do lesa. Zelený dom si postavil na najvzdialenejšom okraji svojho vyklčovaného* pozemku, a tam stojí dodnes, sotva viditeľný z cesty, okolo ktorej sú tak spoločensky rozložené ostatné domy Avonlea. Pani Rachel Lyndová život na takom mieste ani nenazývala životom.

Je to len bývanie, tak je to, povedala si, keď kráčala po rozrytom trávnom chodníku lemovanom divokými ružami. Nečudo, že sú Matej a Marilla tak trochu zvláštni, keď bývajú sami a tak ďaleko od ľudí. Stromy nie sú dobrými spoločníkmi, hoci ktovie. Ak sú, je ich tu dosť. Ja radšej hľadím na ľudí. Pravda, zdá sa, že sú celkom spokojní, ale veď sú na to hádam zvyknutí. Človek privykne na všetko, dokonca vraj aj na šibenicu, ako povedal ten Ír.**

* Poľnohospodárska pôda, ktorá vznikla vyrúbaním lesa a odstránením pňov a koreňov drevín.

** Toto príslovie je známe aj u nás, nevie sa, odkiaľ pochádza. A nevedno ani to, prečo ho pani Lyndová pripísala nejakému Írovi.

S tou myšlienkou vkročila pani Rachel do dvora Zeleného domu. Ten bol celý zelený, upravený a uhladený, na jednej strane rástli obrovské prastaré vŕby a na druhej rovné topole. Nikde sa nepovaľovala ani odhodená palica či skala, lebo keby tam nejaké boli, pani Rachel by ich istotne zbadala. Pomyslela si, že Marilla Cuthbertová zametá ten dvor rovnako často ako dom. Človek by sa mohol najesť priamo zo zeme a hlina by sa mu do úst nedostala.

Pani Rachel svižne zaklopala na dvere kuchyne a na vyzvanie vošla dnu. Kuchyňa v Zelenom dome bola veľmi pekná, teda vlastne bola by, keby nebola tak dokonale čistá a nepripomínala nepoužívanú izbu. Okná smerovali na východ aj na západ, cez to západné bolo vidieť na dvor a prúdila cezeň záplava jemnej júnovej slnečnej žiary. To východné, ak oči zabľúdili na rozkvitnuté biele čerešne vľavo v sade a na sklonené tenké brezy v doline pri potoku, sa zelenalo pospletanými výhonkami viniča. Tam Marilla Cuthbertová sedávala, ak si vôbec niekedy sadla, pretože vždy mala akési pochybnosti o slnečnom svetle a považovala ho za príliš mihotavý a nespoľahlivý úkaz v tomto vážnom svete. A sedela tam aj v ten deň, plietla a stôl pred ňou bol prichystaný na večeru.

Skôr než pani Rachel za sebou zavrela dvere, zapísala si do pamäti všetko, čo stálo na stole. Ležali tam tri taniere, takže Marilla určite čakala, že Matej niekoho privedie na večeru, ale pripravila len obyčajný každodenný riad a stál tam iba džem z plánok a kus koláča, takže to nebude výnimočný hosť. Ale

čo ten Matejov biely golier a gaštanová kobyla? Pani Rachel sa už z nezvyčajnej záhady okolo tichého netajomného Zeleného domu točila hlava.

„Dobrý večer, Rachel,“ povedala Marilla energicky. „Dnes je ozaj pekný večer, však? Nesadneš si? Ako sa všetci máte?“

Medzi Marillou Cuthbertovou a pani Rachel vždy vládlo čosi, čo sa, keďže neexistovalo vhodnejšie pomenovanie, dalo nazvať priateľstvom, napriek tomu alebo možno práve preto, že sa vôbec nepodobali.

Marilla bola vysoká chudá žena, kostnatá, bez akýchkoľvek oblých kriviek. V čiernych vlasoch sa jej už beleli strieborné pramene, vždy ich mala vzadu stiahnuté do pevného uzla a pripnuté dvoma drôtenými sponkami. Pôsobila ako dokonale skúsená prísna žena. A taká aj bola, ale okolo úst sa jej zbieralo čosi, čo by pri ľahkom uvoľnení mohlo naznačovať i zmysel pre humor.

„Všetci sa máme veľmi dobre,“ odvetila pani Rachel. „Ale trochu som sa bála, že *ty* nie si v poriadku, keď som dnes videla Mateja odchádzať. Pomyslela som si, že hádam ide po doktora.“

Marilla cháпavo mykla perami. Čakala, že sa Rachel dostaví. Vedela, že už pohľad na Matejov nevy svetlitéfný výlet v nej vzbudí neprekonateľnú susedskú zvedavosť.

„Ach, nie, mám sa celkom dobre, hoci včera ma dosť bolela hlava,“ povedala. „Matej šiel do Bright River. Berieme si chlapca zo sirotinca v Novom Škótsku a dnes večer má prísť vlakom.“

Pani Rachel by väčšmi neohromilo, ani keby Marilla povedala, že Matej išiel do Bright River po kenguru z Austrálie. Dobrých päť minút tam sedela v nemom úžase. Bolo nepredstaviteľné, že by si z nej Marilla robila žarty, ale pani Rachel sa tú myšlienku nepodarilo odohňať.

„To myslíš vážne, Marilla?“ vyjachtala, keď sa jej vrátila reč.

„Pravdaže,“ odvetila Marilla, akoby vziať si chlapca zo sirotinca v Novom Škótsku patrilo medzi bežné jarné práce na hociktorej dobre spravovanej farme v Avonlea a vôbec nešlo o neslýchanú novinku.

Pani Rachel sa cítila, akoby jej čosi silno udrelo do hlavy. V duchu začala vykrikovať: Chlapec?! Práve Marilla a Matej Cuthbertovci si chcú adoptovať chlapca?! Zo sirotinca?! Svet musí byť hore nohami! Po tomto ma už nič neprekvapí! Nič!

„Čo ste si to vzali do hlavy?“ spýtala sa odmietavo.

Rozhodli sa bez toho, aby ju požiadali o radu. Preto to neschvaľovala.

„Nuž, už sme o tom nejaký čas premýšľali... V skutočnosti celú zimu,“ zareagovala Marilla. „Manželka Alexandra Spencera sem jedného dňa pred Vianocami zavítala a prezradila, že sa na jar chystá vziať si zo sirotinca v Hopetowne dievčatko. Býva tam jej sesternica. Pani Spencerová ju navštívila a o všetkom sa informovala. A odvtedy sme o tom s Matejom stále hovorili. Napadlo nám, že by sme si mohli vziať chlapca. Matejovi už pribúdajú roky, veď vieš, už má šesťdesiat a nie je taký čulý ako kedysi. Veľmi

ho trápi srdce. A dobre vieš, aké je ťažké najat si nejakú pomoc. Niet tu nikoho okrem tých hlúpych francúzskych výrastkov,* a len čo si nejakého vpustíš do domu a niečo ho naučíš, vyrastie a odíde pracovať do továrne na ustricové konzervy alebo do Štátov. Spočiatku Matej navrhoval, aby sme si vzali chlapca od Barnarda,** no to som okamžite zavrhla. Môžu byť v poriadku, netvrším, že nie, ale ja tu nechcem žiadneho londýnskeho bezdomovca, povedala som mu. Prived' mi aspoň krajana. Nezáleží na tom, koho si vezmeme, vždy to bude riziko. Ale bola by som pokojnejšia a lepšie by som v noci spávala, keby sme si vzali rodeného Kanaďana. A tak sme sa nakoniec rozhodli požiadať pani Spencerovú, aby nám, keď si pôjde po to dievčatko, nejakého vybrala. Minulý týždeň sme sa dozvedeli, že šla, a tak sme jej poslali po ľuďoch Richarda Spencera v Carmody odkaz, aby nám priviedla šikovného desať či jedenásťročného chlapca. Podľa nás je to najlepší vek: dosť veľký na to, aby už zvládal drobné práce, a dosť malý, aby sa dal ešte vychovať. Chceme mu dať poriadny domov a vzdelanie. Dnes sme dostali od pani Spencerovej

* Na Ostrove princa Eduarda veľmi dlho vládla nevraživosť medzi francúzskymi a škótskymi osadníkmi a ich potomkami.

** Z niektorého z útulkov pre opustené deti doktora Barnarda v Anglicku. Ten poskytoval útočisko deťom z ulice, naučil ich pracovať a dal im aj cenné remeslo. Kolónie predstavovali pre takýchto mladých mužov lákavú destináciu. Podľa správy doktora Barnarda sa v roku 1876 potulovalo a spávalo na uliciach v Anglicku vyše tridsaťtisíc detí bez domova.

telegram, poštár ho priniesol zo stanice, že dnes prídu vlakom o päť tridsať. Matej ho išiel vyzdvihnúť do Bright River. Pani Spencerová ho tam vyloží. Samozrejme, ona ide až do stanice White Sands.“

Pani Rachel sa chválila tým, že vždy vraví, čo si myslí, preto to urobila aj tentoraz, len čo si v duchu vytvorila názor na tú ohromujúcu udalosť.

„Nuž, Marilla, poviem ti to otvorene, podľa mňa robíš nesmierne pochabú vec, riskantnú, tak je to. Nevieš, do čoho ideš. Privedieš si do domu celkom cudzie dieťa a vôbec nič o ňom nevieš, ani o jeho povahe, ani o jeho rodičoch, ani o tom, čo sa z neho vykľuje. Veď len minulý týždeň som v novinách čítala, že si jeden manželský pár na západe ostrova vzal chlapca zo sirotinca, a ten v noci podpálil dom – zámerne, Marilla – a takmer ich v posteli spálil na uhoľ. A poznám aj prípad, keď iný adoptovaný chlapec vysával surové vajcia. Nevedeli ho od toho odnaučiť. Keby si ma požiadala o radu – čo si neurobila, Marilla –, povedala by som ti, aby si, pre zmilovanie božie, na také niečo ani nepomyslela, tak je to.“

Zdalo sa, že tieto jóbovské reči* Marillu ani neurazili, ani nevyplašili. Pokojne plietla ďalej.

„Nepopieram, že na tom, čo vravíš, je čosi pravdy, Rachel. Sama mám pochybnosti, ale Mateja to veľmi nadchlo. Videla som to na ňom, a tak som ustúpila. Tak zriedka si niečo vezme do hlavy, že keď sa to stane, považujem za svoju povinnosť podriadiť sa

* Veľmi zlé správy.

mu. A pokiaľ ide o riziko, riskantné je predsa takmer všetko, do čoho sa človek pustí. Keď na to príde, aj mať vlastné deti je riziko, ani tie sa vždy nevydaria. A napokon, Nové Škótsko je len kúsok od nášho ostrova. Nie je to, akoby sme si ho brali z Anglicka či zo Štátov. Istotne nebude veľmi odlišný.“

„Nuž, dúfam, že všetko dopadne dobre,“ povedala pani Rachel tónom, ktorý zreteľne naznačoval, že má veľké pochybnosti. „Ale potom nevrav, že som ťa nevarovala, keď podpáli Zelený dom alebo do studne nasype strychnín. Počula som o prípade z New Brunswicku, kde to jedna sirota zo sirotinca urobila a celá rodina zomrela v strašných mukách. Len to bolo dievča.“

„Neberieme si dievča,“ povedala Marilla, akoby tráviť studne bola výhradne ženská vlastnosť a u chlapcov sa ničoho takého netreba obávať. „Nikdy som ani nepomyslela na to, že by som si vzala na výchovu dievča. Čudujem sa pani Spencerovej, že to urobila. No *ona* by si mohla adoptovať aj celý sirotinec, keby si to vzala do hlavy.“

Pani Rachel by rada zostala s Marillou, kým sa Matej so sirotou nevrátia domov, ale uvedomila si, že to bude trvať minimálne dve hodiny, a tak sa rozhodla, že sa po ceste zastaví u Bellocov a rozpovie im tú novinu. Istotne to vyvolá obrovskú senzáciu a pani Rachel rozširovanie senzácií zo srdca zbožňovala. Pobrala sa teda preč. Marille sa trochu uľavilo, pretože v nej pesimizmus pani Rachel znovu prebudil pochybnosti a obavy.

„Nuž, neslýchané veci!“ zvolala pani Rachel, keď už v bezpečnej vzdialenosti od Zeleného domu kráčala po chodníku. „Ozaj to vyzerá, že sa mi sníva. Je mi ľúto toho malého chudáka. Istotne sa nemýlim. Matej a Marilla nevedia o deťoch vôbec nič a čakajú, že ten chlapec bude múdrejší a slušnejší než jeho starý otec, ak vôbec mal nejakého starého otca, o čom pochybujem. Je ozaj čudné premýšľať o dieťati v Zelenom dome. Nikdy v ňom žiadne nežilo, lebo Matej a Marilla už boli dospelí, keď stavali nový dom, teda ak vôbec niekedy *boli* deťmi, čomu človek len ťažko verí, keď sa na nich pozrie. Nechcela by som byť v koži tej siroty. Ani za svet. Nuž, ale je mi toho chlapca ľúto, tak je to.“

Takto pani Rachel z hĺbky duše vykladala kríkom divých ruží, no keby videla to dieťa, ako práve v tej chvíli trpezlivo čaká na stanici v Bright River, ľutovala by ho ešte väčšmi.

PREKVAPENIE PRE MATEJA CUTHBERTA

Matej Cuthbert a jeho gaštanová kobyla pokojne prešli osem míľ do Bright River. Cesta bola pekná, viedla pomedzi úhľadné farmy, tu a tam popod blahodarné vždyzelené stromy a cez dolinu porastenú divými slivkami s ovisnutými zakvitnutými konármi. Vo vzduchu voňali jablčné sady a lúky sa ťahali do diaľky až po purpurový horizont, zatiaľ čo

vtáctvo spievalo, sťaby ten deň
bol jediným letným dňom v tom roku.*

Matej si cestu celkom vychutnával, s výnimkou okamihov, keď stretol ženy a musel sa im na pozdrav ukloniť, lebo na Ostrove princa Eduarda je zvykom pozdraviť každého, koho stretnete, či už ho poznáte, alebo nie.

* James Russell Lowell: *Sen sira Launfala (The Vision of Sir Launfal, 1848)*.

Matej sa bál všetkých žien okrem Marilly a pani Rachel, mal totiž nepríjemný pocit, že sa mu tie záhadné stvorenia posmievajú. A možno to aj bola pravda, lebo naozaj vyzeral zvláštne: mal neobratnú postavu, dlhé tmavosivé vlasy mu padali až na zhrbené plecia a bledohnedú bradu nosil už asi od dvadsiatich rokov. V skutočnosti v dvadsiatke vyzeral takmer rovnako ako v šesťdesiatke, len bol vtedy menej šedivý.

Keď dorazil do Bright River, nebolo tam ani stopy po vlaku, pomyslel si teda, že prišiel priskoro. Uviazol koňa pred malým hotelom Bright River a vošiel do staničnej budovy. Dlhé nástupište vyzeralo opustene, jediný živý tvor na dohľad bolo dievča sediace na kope šindľov. Sotva si Matej všimol, že to je *dievča*, čo najrýchlejšie prebehol okolo neho a ani naň nepozrel. Keby sa pozrel, nemohol by si v jeho stápnutom držaní tela a výraze tváre nevšimnúť napäté očakávanie. Sedelo a čakalo na niečo či na niekoho, a keďže v tej chvíli nemalo čo iné robiť, len sedieť a čakať, vložilo do sedenia a čakania všetku energiu.

Matej narazil na prednostu stanice, keď zamykal pokladňu a chystal sa domov na večeru. Spýtal sa ho teda, kedy príde vlak o päť tridsať.

„Vlak o päť tridsať prišiel a odišiel už pred pol hodinou,“ odvetil rezko úradník. „No nechali vám tu jedného pasažiera – dievčatko. Sedí tam na šindľoch. Navrhol som mu, aby si sadlo do dámskej čakárne, ale ono mi vážne oznámilo, že radšej zostane vonku. Tam mám väčšie pole predstavivosti, povedalo. To dieťa je očividne veľmi nezvyčajný prípad.“

„Nečakám dievča,“ povedal Matej potichu. „Prišiel som po chlapca. Ten by tu mal byť. Pani Spencerová mi ho mala priviezt' z Nového Škótska.“

Prednosta stanice zahvízdal.

„Tuším došlo k omylu,“ povedal. „Pani Spencerová vystúpila z vlaku s tým dievčaťom a dala mi ho na starosť. Povedala, že ste si ho so sestrou adoptovali zo sirotinca a že ho prídete vyzdvihnúť. To je všetko, čo *ja* o tom viem, a nemám tu ukryté žiadne ďalšie siroty.“

„Nerozumiem tomu,“ odvetil Matej zúfalo a tajne si želal, aby tam bola Marilla a situáciu vyriešila.

„Nuž, asi by ste sa radšej mali spýtať toho dievčaťa,“ ľahostajne mu poradil vedúci stanice. „Hádam vám to vysvetlí. Hovoriť vie, to je isté. Možno už nemali chlapca, akého ste chceli.“

Vedúci veselo bežal preč, lebo už bol hladný, a nechal nešťastného Mateja urobiť niečo, čo bolo preňho ťažšie, než sa priblížiť k leviemu brlohu: podísť k dievčaťu – cudziemu dievčaťu – sirote – a spýtať sa ho, prečo nie je chlapec. Matej v duchu zalamentoval, otočil sa a pomaly sa k nemu odšuchtal po nástupišti.

Dievča ho pozorovalo, odkedy ho obišiel, stále naňho upieralo oči. Matej sa naň nepozeral, a aj keby sa pozeral, nevidel by, čo je zač. No obyčajný pozorovateľ by videl asi jedenástočné dieťa vo veľmi krátkych, veľmi tesných a veľmi škaredých žltobielých šatách z bavlny a ľanovej látky. Na hlave malo vyšedivený hnedý námornícky klobúk a spod neho